

بسمه تعالی

بررسی تحلیلی تأثیر قیام عاشورا و نهضت انتظار بر پیروزی و تداوم انقلاب اسلامی ایران

ندا نبوی طباطبائی

نبی مکرم اسلام (ص) می فرمایند:

«همانا من در میان شما دو امانت گرانها بر جای می گذارم؛ کتاب خدا (قرآن کریم) و اهل بیت...» در بخش دیگری از همین حدیث شریف، عدم گمراهی مردم را مشروط بر پیروی از ثقلین (قرآن کریم و اهل بیت) نموده و فرموده‌اند: «... اگر از آنها (ثقلین) پیروی کنید، پس از من هیچگاه گمراه و منحرف نخواهید شد.»^۱

بر اساس فرموده پیامبر (ص) یک رابطه ناگسستنی میان این دو وجود دارد و این پیوند میان کتاب و عترت؛ بیانگر این حقیقت است که؛ «مهوریت هر یک، مهوریت دیگری است»^۲ متأسفانه پس از رحلت پیامبر گرامی اسلام (ص)، انحراف از دین خدا و انزوای اهل بیت، اصول و احکام الهی را متروک ساخت.^۳

و لذا هر چه این بنیان کج به جلو آمد، کجی‌ها و انحرافها نیز افزون شد و کار به جایی رسید که واقعه عاشورا اتفاق افتاد و جامعه‌ای که در رأس آن پیامبر خدا (ص) قرار داشت و در فاصله‌ای حکومت عدالت محور و ظلم ستیز حضرت علی ع بر آن حاکم بود، بعد از گذشت حدود پنجاه سال از وفات پیامبر (ص) و بیست سال از شهادت امیرمؤمنان (ع)، شخصیتی مانند حسین بن علی ع که پیامبر (ص) در وصفش فرموده بود: «حسین منی و انا من حسین»^۴ آنگونه مظلومانه و غریبانه اما در عین حال شجاعانه به شهادت رسید

امام حسین ع در وصیتنامه خود فرموده‌اند: «انما خرجت لطلب الاصلاح فی امه جدی، ارید ان امر بالمعروف و نهی عن المنکر و اسیره بسیره جدی و ابی علی بن ابی طالب...»؛ «من برای اصلاح امور جدم بپاخاستم، می خواهم امر به معروف و نهی از منکر نمایم و به روش و سیره جد و پدرم عمل نمایم»^۵

در همین راستا امر به معروف و نهی از منکر، روشی کارآمد برای اصلاح فرد و جامعه می‌باشد.^۶ و انقلاب اسلامی ایران و نهضت امام خمینی نیز ریشه در نهضت حسینی دارد و درک ماهیت واقعی انقلاب اسلامی ایران؛ مشروط به درک آموزه‌ها و تعالیم اسلام و تشیع و خصوصاً

1 - حدیث ثقلین؛ به نقل از کتاب رهنمودهای جاودانه، ص 15.

2 - وصیتنامه سیاسی - الهی امام خمینی (ره) چ هشتم، ص 12

3 - حدیث پیمان، چ، ص 81.

4 - بعثت بدوی وحی؛ از مدینه تا شام، ص 15

5 - اندیشه اصلاحی در نهضت‌های اسلامی، ص 19.

6 - اصلاحات و امر به معروف و نهی از منکر، ص 109

عاشورا و نهضت حسینی و نهضت انتظار می‌باشد و تداوم و بالندگی و رشد و پویایی و تکامل انقلاب اسلامی نیز بستگی به پیروی از همین آموزه‌ها و تعالیم دارد.

و یکی از درسهای عاشورا، این است که شناخت و تشخیص صحیح حق و باطل؛ نیازمند بصیرت می‌باشد. امام حسین ع نه تنها با یزید بلکه با جهل و گمراهی و ظالمت مبارزه نمود همانطور که در زیارت اربعین می‌خوانیم:

«و بذل مهجته فیک لیستنقد عبادک من الجهاله و حیره الضلالة»؛ (خدایا حسین ع خون خویش را در راه تو نثار کرد تا بندگان تو را از نادانی و حیرت و گمراهی نجات بخشد)^۷

و بدین گونه سیره سید الشهداء، الگویی شد برای تلاش و جهاد در راه اقامه حکومت دینی و اجراء احکام الهی در صحنه جامعه^۸.

یکی از نتایج قیام عاشورا، شکل گرفتن «فرهنگ عاشورا» و توجه بیشتر به مفاهیم «جهاد» و «شهادت» و «مقاومت» و تبدیل این قیام با عظمت بعنوان یک الگو برای شکل‌گیری دیگر نهضت‌های آزادیبخش و استقلال طلبانه مانند انقلاب هند و یا انقلابهای اسلامی مانند انقلاب اسلامی ایران بوده است. عاشورا؛ تنها یک وضعیت تاریخی نیست، بلکه یک فرهنگ و مکتب و نهضتی است که مرزهای زمان و مکان را پشت سر گذاشته و تبدیل به یک الگوی فراگیر برای مبارزه با ظلم و فساد و طاغوت و استکبار شده است

و این الگو برای انقلاب اسلامی نیز مطرح بوده و امام خمینی (ره) از شروع مبارزات همواره به این موضوع تأکید نمود،

به راستی که: «اسلام؛ محمدی الحدوث و حسینی البقاء است»^۹ و لذا امام حسین ع قیام فرمودند تا دین خدا حفظ شود و در همین راستا امام خمینی نیز می‌فرمودند: «حفظ اسلام در رأس تمام واجبات است»^{۱۰} و این چنین بود که انقلاب اسلامی ایران با الهام و الگوپذیری از قیام عاشورا پیروز شد و مردمی که همواره آرزو داشتند که در زمره یاران امام حسین ع باشند با سلاح جهاد و شهادت، رژیم پهلوی را سرنگون کردند

و البته برای تداوم انقلاب اسلامی نیز باید به عبرت‌های عاشورا توجه نمود و به نقش خواص و آفاتی مانند: انحراف خواص و مبتلا شدن خواص جامعه به دنیاطلبی و ثروت اندوزی و غفلت از یاد خدا و سوء استفاده از بیت‌المال و فساد و حرام‌خواری و... که این آفات می‌تواند مانعی در مسیر رشد و پیشرفت و علاقه و تعالی در جامعه باشد.

7 - مفاتیح الجنان.

8 - آذرخشی دیگر از آسمان کربلا، ص 8 ع

9 - اهل بیت از دیدگاه اهل سنت، چ سوم، ص 42

10 - امام خمینی (ره) (زندگی، اندیشه و وصایا)، ص 182

و لذا نهضت امام حسین ع بر خاسته از متن اسلام ناب محمدی (ص) بود و علیه انحرافات شکل گرفت و توانست خط سرخ تشیع را در تاریخ تداوم بخشد.^{۱۱} حتی محققان و نظریه پردازان غربی نیز بر نقش آموزه‌های تشیع و از جمله عاشورا در پیروزی انقلاب اسلامی اذعان دارند و بعنوان نمونه از دیدگاه تداوم‌سکاچیل: «مجموعه‌ای از عناصر فرهنگی ریشه‌دار در تاریخ اسلام و تشیع و آموزه‌هایی مانند جهاد و شهادت و الگو و اسطوره بنیادین تشیع یعنی قیام عاشورا و مراسم مذهبی مانند بزرگداشت عاشورا و همچنین شبکه مساجد و نقش روحانیت به گونه‌ای هوشیارانه انقلاب اسلامی را بوجود آوردند.»^{۱۲}

از دیدگاه تشیع اعتقاد بر این است که حاکمیت از آن خداوند متعال بوده و هر حکومتی ظالم و غاصب و فاقد مشروعیت است، مگر آنکه در راستای حاکمیت الهی و به رهبری پیامبر (ص) و سپس امامان معصوم ع و در عصر غیبت امام معصوم ع، به رهبری فقیه عادل و با تقوا و مدبر (جامع الشرائط) باشد. این تفکر اهمیت زیادی برای نظریات و شرایط سیاسی دوران پس از غیبت داشته و حکم مشروعیت اقتدار امام معصوم ع را یافته که به عالمان شیعی که دارای صفاتی مانند فقاقت و علم به دین و عدالت و تقوا و تدبیر هستند، منتقل می‌شود

مشروعیت حکومت، در راستای اراده و حاکمیت الهی، به پیامبر (ص) و امامان معصوم ع و فقیه جامع الشرائط اختصاص داشته و مقبولیت نظام سیاسی به اراده و نظر مردم بر می‌گردد و یکی از مهمترین وظایف شیعیان که در لسان پیشوایان از آن به «افضل عبادتها» تعبیر شده است، انتظار ظهور آخرین امام معصوم ع بعنوان منجی موعود بود و لذا اعتقاد به ظهور منجی موعود که خواهد آمد و نظامی منطبق با احکام الهی مستقر خواهد ساخت، به روشن‌ترین وجه در مذهب تشیع تجلی یافته و بر فرهنگ سیاسی تشیع و تحولات سیاسی و اجتماعی مانند پیروزی و تداوم انقلاب اسلامی تأثیرگذار بوده است.^{۱۳}

و در همین راستا در عصر غیبت امام معصوم (ع) نیز در جهت تحقق این اهداف متعالی، به رهبری فقیه جامع الشرائط؛ حکومت اسلامی برای اجرای احکام الهی تشکیل شده و مردم نیز در راستای پذیرش ولایت الهی، خود را موظف به اطاعت و حمایت از ولی فقیه می‌دانند و ولایت فقیه در حقیقت در راستای ولایت امام معصوم ع و پیامبر (ص) و ولایت الهی بوده و حلقه اتصال میان قیام عاشورا و قیام منجی موعود (عج) می‌باشد

۱۱ - رابطه ایران با اسلام و تشیع، ص ۲۸۵

۱۲ - انقلاب اسلامی ایران، چ چهاردهم، ص ۳۶

۱۳ - فرهنگ سیاسی شیعه و انقلاب اسلامی، چ دوم، ص ۵

و به عبارت دیگر ظهور و قیام منجی موعود (عج) در تداوم و تکمیل قیام حضرت سید الشهداء و آخرین حلقه از حلقه‌های نبرد حق و باطل می‌باشد که سراسر جهان را در بر خواهد گرفت؛ بنابراین شیعیان و مردم ایران بعنوان منتظران عاشورایی در عین حال که نگاهی به گذشته و قیام عاشورا دارند و از عبرت‌های آن غفلت نمی‌ورزند؛ به آینده نیز امیدوارند و خود را به آینده‌ای روشن پیوند می‌زنند؛ آینده‌ای که متعلق به مستضعفان و صالحان بوده و همراه است با شکوفایی و تکامل جامعه در همه ابعاد فکری و فرهنگی و سیاسی و اقتصادی و اجتماعی و تحقق کامل ایمان و عدالت و معنویت و بطور کلی تحقق جامعه توحیدی و خدامحور؛

لذا «نگاه سرخ عاشورا» و «نگاه سبز انتظار» در فرهنگ سیاسی تشیع و در همین راستا در پیروزی و تداوم انقلاب اسلامی نقش و جایگاه ویژه‌ای داشته و به تعبیر محققان غربی: «شیعیان به اسم امام حسین ع قیام می‌کنند و به اسم امام زمان (عج) قیامشان را حفظ می‌کنند»^{۱۴} و البته انقلاب اسلامی؛ در راستای نهضت بیداری اسلامی زمینه ساز تاثیرات و تحولات گسترده‌ای در عرصه‌های داخلی و منطقه‌ای و بین‌المللی بوده، و از یک سو رژیم طاغوت و استبدادی وابسته به ابرقدرتها را سرنگون ساخت و از سوی دیگر است و قدرت معادلات استکبار را در جهان بهم ریخت و با آگاهی بخشی در میان ملت‌های آزادیخواه و حق طلب جهان؛ زمینه حرکتها و خیزشها و تحولات سیاسی و اجتماعی مانند قیامهای مردمی در کشورهای منطقه مانند تونس و مصر و لیبی و یمن را فراهم نمود و همچنین بطور غیرمستقیم بر اعتراضات مردمی علیه سلطه نظام سرمایه‌داری تأثیرگذار بوده است و البته خداوند متعال در قرآن کریم به مستضعفان و مؤمنان و صالحان وعده پیروزی فرموده است:

«و نريد ان نمى على الذين استضعفوا فى الارض و نجعلهم ائمه و نجعلهم الوارثين» (سوره قصص، آیه 5) و همچنین می‌فرماید: «ولقد كتبنا فى الذبور من بعد الذکر، ان الارض يرثها عبادى الصالحون»؛ (سوره انبياء، آیه 105).

بنابراین برای تداوم انقلاب اسلامی نیز باید این اصول و ارزشها و ماهیت مذهبی و آموزه‌ها و تعالیم تشیع و از جمله نهضت عاشورای حسینی و نهضت انتظار مهدوی همچنان باید بعنوان یک فرهنگ سازنده و پویا و اصلاح گر در جامعه حفظ شد،

و سال 1390 نیز که با تدبیر مقام معظم رهبری سال «جهاد اقتصادی» نام گرفته است، فرصت مناسبی است تا بر اساس مسئولیت همگانی و مشارکت مردم و مسئولان، با کار و تلاش و کوشش و جهد و جهاد؛ بر اساس تعالیم متعالی اسلام به بهسازی ساختار اقتصادی و اجتماعی در جهت

افزایش کارآمدی و گسترش عدالت و پیشرفت در همه ابعاد مادی و معنوی پرداخته شود، تا
زمانیکه انقلاب اسلامی ایران، به لطف الهی به انقلاب جهانی منجی موعود (عج)؛ قائم آل محمد
(ص) متصل گردد.

«انشاء...»

(اللهم عجل لوليک الفرج)